

Hoe hou je van een kind?

Janusz Korczak is een belangrijke pedagoog voor de kinderopvang. Maar waarom eigenlijk en waar staat hij voor? Pedagoog Inge van Rijn laat zien hoe Korczak zou reageren op de kinderopvang in deze tijd.

🔊 Inge van Rijn

🗣️ Janusz Korczak Stichting

A

Al schrijvend denkt Korczak na over het opvoeden van kinderen. Zijn boek *Hoe houd je van een kind* uit 1920 is een pleidooi om kinderen serieus te nemen. Het geeft verbluffend veel inzichten voor de Nederlandse kinderopvang anno nu. Als directeur van het weeshuis Dom Sierot in Warschau werkt Korczak aan een rechtvaardige samenleving, waarin ieder kind tot zijn recht kan komen. Hij let erop dat de zwakke kinderen niet overheerst worden door de sterke. Hij gunt kinderen een betere wereld.

Tijdmachine

Wat zou Korczak denken als hij nu een kindercentrum in Nederland binnen zou stappen? We stoppen hem in een tijdmachine en laten hem uitstappen bij kindercentrum 'Saartje en Sien'. Eerst neemt hij een kijkje op de bso. 'Kinderen, de bso heeft vandaag bezoek van meester Janusz. Kiezen jullie een hoek waar je wilt spelen, dan kan ik met hem praten. Wat is er, Simon? Waarom ga je niet in de stoeihoek?'

- 'Ik wil dat niet.'

'Maar dat is toch leuk? Jullie hebben die jongenshoek zelf ingericht.'

- 'Ik vind het niet leuk.'

'Misschien moet je het nog eens proberen...'

- 'Nee, ... nee!'

'Nou, doe eens rustig, jongen! Ga maar iets anders spelen. Kijk, meneer Korczak, dit gebeurt elke keer als Simon in de jongenshoek speelt. Hij is een kleine stille jongen en er zitten nogal wat drukke jongens hier, die kunnen de hele

'Praat niet tegen ze, maar ga de dialoog aan. Dan zal je veel van ze leren'

groep op stelten zetten. Of Simon ook met meisjes speelt? Eh, nou... we hebben in de bso-cursus geleerd dat jongens een ander brein hebben. Nu stimuleren we dat jongens met jongens spelen en echt jongensspel, zoals stoeien. Of de jongens dat leuk vinden, vraagt u? In de kind vergadering noemden de jongens hun grote wens voor de bso een

'chillhoek'. Samen hebben we die 'stoeihoek' ingericht, waar ze met kussens mogen gooien. Maar Simon vindt het niet leuk.'

'Meneer Korczak, als ik u goed begrijp zegt u: als we het kind in z'n eentje zien, leren we het maar van één kant kennen. Daar heeft u een punt. Wij observeren het individuele kind, terwijl kinderen bij ons voortdurend in de groep zijn. Maar ouders willen weten hoe hun kind scoort op persoonlijke en sociale competenties.'

Babygroep

Het is warm en druk in de babygroep. Baby Roos wordt rechtop aan tafel gezet. Ze ziet overal gezichten. Handen

die op de tafel slaan. Voorzichtig doet ze mee. 'Hap, hap, hap... slok, slok, slok. Kijk eens, Roos... hap... lekker fruit-hapje.' Het kind is moe, ze zakt helemaal scheef aan tafel. Ze is er nog niet aan toe om aan tafel te eten. Gek dat die medewerkster dat niet ziet. Waarom voeden ze haar niet op schoot, in een rustig hoekje? Mijn rondleiding gaat verder naar een groep waar ze 'voorschoolse educatie' doen met peuters van twee tot vier jaar. Vandaag werken pm'ers Yael en Mira op de groep. Ik val midden in een discussie over het buitenspelen die Yael met een voorleesmoeder voert.

'Zeg Yael, zijn jullie gek geworden? Waarom zijn jullie niet buiten met dit heerlijke weer?', vraagt de voorleesmoeder.

- 'We hebben iemand op bezoek die naar de VVE komt kijken.'

'Ja, kunnen die kinderen daar wat aan doen?'

- 'Maar ze moeten leren om straks op school...'

'Dat komt later wel. Nu zijn ze klein, laat ze toch lekker spelen.'

- 'Maar jij komt voorlezen en het VVE-thema...'

- 'Goedendag, ik zal me even voorstellen. Ik ben dokter Korczak.'

- 'Ah, een arts nog wel! Helemaal idioot dat u die kinderen binnenhoudt! Voorschoolse educatie, laat me niet lachen! Wat ik vroeger op de kleuterschool leerde, moet mijn Eva hier al presteren. En ik maar betalen voor die dure tuin hier! Gun die kinderen zo'n mooie dag als vandaag! Kom kinderen, ik ga buiten voorlezen.'

(Korczak:) 'Ik denk dat die moeder in de peutergroep volkomen gelijk had. In 1919 schreef ik in mijn "Magna Carta Libertatis" al dat kinderen recht hebben op de dag van vandaag. Hier moesten de peuters binnenblijven om een taallesje te doen. Het viel me op dat de kinderen weinig aan het woord kwamen. In de groep valt weinig te ontdekken voor de kinderen: morsen, scheuren, vallen en opstaan, ik heb het niet gezien. De leiding vermijdt alle risico's. De tuin: saaiër dan een eeuw geleden in ons weeshuis Dom Sierot! Als afsluiting van mijn bezoek aan 'Saartje en Sien' heb ik een gesprek met de locatiemanager.'

Rovers van je tijd

'Meneer Korczak, ik ben heel benieuwd naar uw indruk van ons kinderdagverblijf.'

- 'Nou, er lopen medewerkers rond, die ik graag mee zou nemen naar Dom Sierot.'

'Wat maakt die medewerkers geschikt om daar te werken?'

- 'Ze houden niet alleen van het vrolijke, spontane kind, maar ook van het koppige kind, het boze kind, het angstige kind. Ze weten dat het vermoeiend is om met kinderen om te gaan.'

'Vindt u dat zelf ook?'

- 'Zeker! Kinderen zijn rovers van je tijd. Tirannen van je geduld. Hun broekzakken puilen uit van spulletjes die ze opge-raapt hebben. Ze maken ruzie om een steentje. Ze creëren chaos om zich heen.'

>

> 'Hoe moet je als opvoeder hiermee omgaan?'

- 'Ik geef geen recepten voor de opvoeding. Ik zeg: 'Opvoeder, kijk eerst eens naar jezelf voordat je allerlei regels voor kinderen bedenkt. Praat niet tegen ze, maar ga de dialoog aan. Dan zal je veel van ze leren.'

'Ook als ze vervelend zijn en druk?'

- 'Laat het kind zondigen! Probeer niet alles te voorkomen. Als een kind iets verkeerd gedaan heeft, kun je hem het beste vergeven. Probeer ruzies te vervangen door denkwerk. Kinderen zijn heel goed in staat om zelf oplossingen te bedenken.'

'Probeer van een berk geen beuk te maken!'

'Maar als je drie of vier kinderen in de groep hebt die altijd druk zijn?'

- 'Kinderen zijn niet maakbaar. Probeer van een berk geen beuk te maken! Ga met ze naar het bos. Daar zijn het geen drukke kinderen, maar vrolijk kwetterende vogeltjes.' <

Wie was Janusz Korczak?

Janusz Korczak leefde van 1878 tot 1942 in Polen. Hij was arts, pedagoog en schreef boeken voor en over kinderen. In 1912 werd hij directeur van het weeshuis Dom Sierot in Warschau, met mevrouw Stefania als zijn rechterhand. Korczak schreef al in 1919 zijn 'Grondwet voor de rechten van het kind' met drie grondrechten die nog steeds actueel zijn voor de opvoeding en de kinderopvang:

1. **Het recht op een eigen leven.** We maken alles zo veilig mogelijk voor kinderen. Maar soms zijn we zo voorzichtig dat er geen ruimte meer is voor het kind om zelf de wereld te ontdekken, om te leren met vallen en opstaan.
2. **Het recht op de dag van vandaag.** Gunnen we kinderen de tijd om zelf te spelen, rond te hangen, zich te vervelen? Van alle kanten worden opvoeders bestookt met educatieve programma's, 21e-eeuwse vaardigheden en doelen om aan te werken.
3. **Het recht van het kind zo te zijn als het is.** Kinderen die niet in het gareel lopen, worden snel als 'zorgenkind' be-

stempeld. Voor je 't weet, hebben ze een 'aandoening' die hun identiteit gaat bepalen. 'Het kind is niet maakbaar', zegt Korczak. 'We mogen het niet naar ons ideaalbeeld vormen.' Korczak dacht veel na over zijn rol als opvoeder. Zijn stelling is dat je kinderen niet kunt begrijpen als je niet over jezelf nadenkt. Hij gelooft niet in kant-en-klare recepten voor de opvoeding, maar meer in jezelf steeds opnieuw 'afstemmen op de kinderen'. Denk niet dat je het allemaal wel weet, maar laat je – elke dag opnieuw – door de kinderen verrassen. Korczak verzon zijn pedagogiek niet vanachter een bureau; hij stond met beide benen op de werkvloer. Daar leerde hij goed observeren en naar kinderen luisteren. 'Een kind is al iemand', zo schreef hij het. Probeer ieder kind te leren kennen en ga met de kinderen in gesprek. Zo actueel voor kinderopvang in de huidige kinderopvang! Korczak is in de Tweede Wereldoorlog vermoord, maar zijn gedachtegoed is nog springlevend! Zie www.korczak.nl. Een brochure over Janusz Korczak voor pedagogisch medewerkers in de kinderopvang is te bestellen via info@korczak.nl.